

Zasebno varovanje in korporativna varnost v času epidemije covid-19 v Sloveniji

Andrej Sotlar¹, Miha Dvojmoč²

Prispevek predstavlja organizacijo in izvajanje varnostne funkcije v podjetjih v času ukrepov za zaježitev epidemije covid-19 v Sloveniji leta 2020. Pri tem so imela pomembno vlogo zasebnovarnostna podjetja. Zasebni varnostniki so pogosto prvi nadzirali izvajanje preventivnih ukrepov v ustanovah in podjetjih, ki so kljub zaprtju večine dejavnosti v državi ostala odprta, saj so bila nujna za preživetje prebivalstva in gospodarstva ter delovanje države. Temu primerno se je v gospodarskih subjektih morala reorganizirati tudi korporativna varnost, še zlasti v podjetjih kritične infrastrukture. V prispevku analiziramo vlogo zasebnovarnostnih podjetij in korporativne varnosti pri omejevanju epidemije. V ta namen je bilo med upoštevnimi varnostnimi menedžerji nekaterih največjih zasebnovarnostnih podjetij in vodij korporativne varnosti v nekaterih velikih poslovnih sistemih opravljeno pilotsko raziskovanje mnenj in stališč o zagotavljanju varnosti v času epidemije covid-19. Pilotska študija je proučevala pripravljenost na delovanje v pogojih krize, pridobivanje in uporabo zaščitne opreme med varnostniki, (ne)zakonite prakse pri izvajanju varovanja, izvajanje ukrepov brez ustreznih obvestil na varovanem območju, potrebne sistemske spremembe za delovanje v podobnih kriznih razmerah v prihodnje ipd. Rezultati kažejo, da so imela podjetja na začetku težave pri nabavi zaščitnih sredstev za zaposlene, saj so se lahko zanesla le nase in na svojo iznajdljivost. V nasprotju s pričakovanji prilagoditev organizacije in dela v podjetjih na razmere, ki jih je narekovala epidemija covid-19, ni pomenila večjega problema, so pa nekateri udeleženci študije izpostavili potrebo po ustreznem usposabljanju zasebnovarnostnega osebja za delovanje v kriznih razmerah. Gre za preliminarne ugotovitve raziskovanja vloge zasebnega varovanja in korporativne varnosti v času epidemije covid-19, ki jih bo za poglobljeno analizo treba nadgraditi z dodatnimi podatki in ugotovitvami po zaključku epidemije.

Ključne besede: zasebno varovanje, korporativna varnost, kritična infrastruktura, ukrepi, covid-19

UDK: 005.934:616-036.21

1 Uvod

Decembra 2019 so v Vuhanu, glavnem mestu kitajske province Hubej, zaznali več primerov pljučnih obolenj. Pri bolnikih so izključili številne običajne povzročitelje pljučnic oziroma dihalnih okužb in potrdili okužbo z novim koronavirusom, poimenovanim SARS-CoV-2, ki povzroča bolezen covid-19. Bolezen se kaže z vročino, kašljem in občutkom pomanjkanja zraka (Nacionalni inštitut za javno zdravje [NIJZ], n. d.) in se je kot pandemija v nekaj mesecih razširila po vsem svetu, v manj kot enem letu pa temeljito vplivala na vse družbene procese in ustvarila t. i. »novo realnost«. Pri zelo vplivni korporaciji RAND so pandemijo covid-19 označili kot največjo grožnjo v tem stoletju, zato so prepričani, da je nujno, da se pandemija iz izrednega stanja javnega zdravja

preoblikuje v krizo nacionalne varnosti, ki zahteva odziv vseh razpoložljivih deležnikov (TheRANDblog, 2020). Vendar pa korporacija RAND ni bila prva, ki je hud zdravstveni problem povezala z varnostjo. Ob tako hitrem širjenju covid-19 in tako veliko smrtnih žrtvah je verjetno marsikdo začel vleči vzporednice z izbruhi ebola in SARS pred leti ter se spraševati, ali lahko taka pandemija pomeni tudi resno varnostno in ne samo zdravstveno grožnjo. Odgovor je že leta 2014 ponudil kar Varnostni svet OZN, ki je po izbruhu ebola v zahodni Afriki sprejel Resolucijo 2177 (Security Council Resolution, 2014), v kateri je ebolo prepoznal tudi kot grožnjo svetovnemu miru in varnosti prebivalcev, Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) pa je razglasila izredne razmere za javno zdravje mednarodnega pomena. Ukrepanje in nadzor nad nalezljivo boleznijo je zato treba zagotoviti na nacionalni, regionalni in mednarodni ravni, saj v primeru neustreznega ukrepanja nastane situacija, ki lahko vodi v gospodarsko, socialno in politično nestabilnost sveta (Svicevic, 2020). Enoletne posledice razsajanja covid-19 so za zdaj pokazale vso ranljivost globaliziranega sveta, predvsem na zdravstvenem, gospodarskem, političnem, obče človeškem in drugih področjih. Ko gre za vprašanje varnosti, so posledice za zdaj

¹ Dr. Andrej Sotlar, izredni profesor za varnostne vede na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija.
E-pošta: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si

² Dr. Miha Dvojmoč, docent za varnostne vede na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija.
E-pošta: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si

vendarle ostale znotraj nacionalnih okvirov. Zdi se, da so se države v zadnjem letu bolj ukvarjale same s sabo kot z drugimi, kar se je odražalo tudi v spremenjenih mednarodnih odnosih, kjer je bilo mogoče opaziti trend povečevanja vrzeli med nacionalnimi in multilateralnimi odzivi na covid-19 (Grizold in Jaklič, 2020).

Zaradi strahu pred okužbo in tveganjem, da bo covid-19 popolnoma ohromil gospodarsko dejavnost, javne službe in družbeno življenje, so bile države torej prisiljene hitro sprejemati drastične ukrepe. Tudi Slovenija ni bila izjema – ne glede problema, ne glede ukrepov ni odstopala od drugih držav. Vlada RS je sprejela Odredbo o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni COVID-19 na območju Republike Slovenije, ki je začela veljati 12. marca 2020 (Odredba o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) na območju Republike Slovenije, 2020). To je pomenilo uvedbo več različnih ukrepov z namenom zajeitve covida-19 in omejitve gibanja. Pri tem je Vlada RS izhajala iz določil Zakona o nalezljivih boleznih (ZNB, 1995), ki so ga dopolnili številni odloki, uredbe in interventijski zakoni na tem področju. Do septembra 2020 je bilo sprejetih 66 odlokov in uredb, skladno z epidemiološko sliko in priporočili Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ, n. d.).

Ukrepi so bili usmerjeni predvsem v preprečevanje prenosa bolezni in v zagotavljanje zmogljivosti zdravstvenih ustanov, toda na izvedbeni ravni se je pokazalo, da marsičesa ni mogoče doseči zgolj z ozaveščanjem in prepričevanjem prebivalcev, ampak je treba za učinkovito izvajanje ukrepov uporabiti tudi organizacije družbenega nadzorstva (kot so policija, občinsko redarstvo, inšpekcijske službe, zasebno varovanje idr.). Še zlasti se je to pokazalo, ko so veljali ukrepi, ki so suspendirali splošno pravico prebivalcev do svobodnega gibanja in izvajanja dejavnosti (npr. prepoved potovanja zunaj občine in/ali regije stalnega prebivališča, zbiranje v skupinah na javnih površinah, upoštevanje karantene ipd.) ali pa so narekovali zelo strogo izvajanje preventivnih ukrepov (npr. obvezno nošenje zaščitnih sredstev, dozirano vstopanje v trgovine, bančne in poštne urade ipd.).

Pri tem so sodelovala zasebnovarnostna podjetja, zato nas je v članku zanimala dejanska vloga zasebnega varovanja pri izvajanju/nadzorovanju ukrepov, ki jih je država uvedla zaradi zajeitve covida-19. Poleg tega smo poskušali ugotoviti, kako so se na spremenjene razmere odzvala podjetja kritične infrastrukture, ki morajo delovati v vseh razmerah, saj brez njih ne morejo potekati številni drugi družbeni procesi. V tem smislu nas je še zlasti zanimala morebitna reorganizacija korporativne varnosti v podjetjih. Način pridobivanja podatkov z intervjuji je prikazan v nadaljevanju.

2 Součinkovanje zasebnega varovanja in korporativne varnosti pri zagotavljanju varnosti

Zasebno varovanje je v večini držav regulirana gospodarska dejavnost, ki jo lahko opravljajo podjetja in posamezniki, ki izpolnjujejo zakonske pogoje. Čeprav gre za zasebno in gospodarsko dejavnost, uvrščamo zasebno varovanje v družino institucij pluralne policijske dejavnosti (Sotlar, 2010). V Sloveniji razumemo zasebno varovanje kot varovanje ljudi in premoženja pred nezakonitimi dejanji, poškodovanjem ali uničenjem na varovanem območju, objektu ali prostoru (Zakon o zasebnem varovanju [ZZasV-1], 2011), pri čemer se varnost zagotavlja z varnostnim osebjem in tudi s tehničnimi sistemi. Zasebno varovanje lahko poteka v obliki pogodbenega varovanja ali kot interno varovanje oziroma varovanje za lastne potrebe. Za slednje sta v Sloveniji registrirani samo dve podjetji, medtem ko je pogodbenih zasebnovarnostnih podjetij čez 150 in zaposlujejo okrog 7.000 zasebnih varnostnikov, varnostnih tehnikov, operaterjev varnostno-nadzornega centra, pooblaščenih inženirjev varnostnih sistemov in varnostnih menedžerjev (Dvojmoč, Lobnikar, Sotlar in Prisljan, 2020). Tu gre za regulirane, torej od države zaščitene poklice na področju zasebnega varovanja. Omenjeno varnostno osebje mora imeti službeno izkaznico (nekakšno osebno licenco). Pri izvajanju nalog lahko varnostniki, ko so ogroženi življenje, osebna varnost, premoženje ali če je kršen javni red na varovanem območju, uporabijo ukrepe in druga sredstva.³

Da bi lahko zasebni varnostniki učinkovito izvajali dogovorjene naloge ter zakonito in strokovno uporabljali ukrepe, potrebujejo specifične kompetence. Z vidika nalog, ki naj bi jih imeli v času odzivanja na pandemijo, je treba izpostaviti predvsem naslednje: družbena odgovornost, zanesljivost, sposobnost aktivnega poslušanja, sledenje navodilom in prilagodljivost (Dvojmoč, 2016).

Zasebnovarnostna podjetja varujejo različne naročnike; od državnih organov in ustanov do zasebnih gospodarskih subjektov in celo zasebnikov posameznikov. Kadar gre za varovanje gospodarskih subjektov, se zasebnovarnostno podjetje po navadi sreča s korporativno varnostjo, in od tu naprej se vzpostavi njuna soodvisnost in součinkovanje pri zagotavljanju varnosti. Korporativna varnost skrbi za zagotavljanje varnosti v podjetjih ter je opredeljena kot zaščita premoženja in poslovnih procesov v organizaciji. Izjemno pomembna je

³ Ukrepi (pooblastila) varnostnika so opozorilo, ustna odredba, ugotavljanje istovetnosti, površinski pregled oblačil, preprečitev vstopa oziroma izstopa z varovanega območja, zadržanje osebe, uporaba fizične sile in sredstev za vklepanje in vezanje. Pod strogo določenimi pogoji lahko varnostnik uporabi tudi druga sredstva – plinski razpršilec, službenega psa in strelno orožje (ZZasV-1, 2011).

postala ravno v zadnjem desetletju, saj pomeni pomembno komponento pri sami organizaciji podjetja, njegovi uspešnosti, vpliva pa tudi na vedenje ljudi (Vršec, 2020). Korporativna varnost skrbi za zagotavljanje celovitega varovanja v organizaciji, s posebnim poudarkom na zagotavljanju zakonitega in nemotenega poslovanja organizacije, zaščiti pred tveganji in grožnjami, zagotavljanju informacijske varnosti ter fizičnega in tehničnega varovanja (Čaleta, 2018). Korporativna varnost dejansko predstavlja eno od upravljaljskih funkcij podjetja, pri čemer je uspešnost korporativnega varovanja odvisna od tesnega sodelovanja z drugimi funkcijami v podjetju (npr. proizvodnjo, razvojem, financami, kadrovske dejavnostjo) (Šimenc, 2017). Še zlasti je korporativna varnost pomembna v podjetjih, ki jih je država določila kot kritično infrastrukturo. Kritična infrastruktura obsega zmogljivosti, ki so ključne za državo ter pri katerih bi prekinitev njihovega delovanja ali njihovo uničenje pomembno vplivalo in imelo resne posledice za nacionalno varnost, gospodarstvo in druge ključne družbene funkcije ter zdravje, varnost, zaščito in blaginjo ljudi. Sektorsko se deli na področje energetike, prometa, prehrane, preskrbe s pitno vodo, zdravstva, financ, varovanja okolja, in informacijsko-komunikacijskih omrežij in sistemov (Ministrstvo za obrambo [MORS], n. d.). Po navadi so podjetja/organizacije kritične infrastrukture (večinoma gre za velike poslovne sisteme, kot so bolnišnice, energetska podjetja, telekomunikacije, železniški, letalski in pomorski promet, banke itd.) po ZZasV-1 (2011) tudi zavežanci za obvezno organiziranje varovanja. Tu v zgodbo spet vstopijo zasebnovarnostna podjetja, ki organizirajo njihovo varovanje po pogodbi, razen če se podjetje ne odloči samo pridobiti licence za zasebno varovanje.

Če želimo učinkovito obvladovati notranja in zunanja varnostna tveganja na različnih ravneh v organizaciji, je treba oblikovati varnostni načrt, ki vsebuje vse ukrepe s področja zagotavljanja integritete delovanja podjetja, vključno s protokoli, politikami in odgovornostmi. Varnostni načrt zato ne more biti trajen dokument, ki bi bil enkrat napisan in bi veljal za vedno (tako mnenje mnogokrat prevladuje pri naročnikih varnostnih storitev). Varnostni načrt vsebuje podatke o naročnikih, opis objekta in območja, ranljivost vitalnih varnostnih točk v objektih in procesih na varovanem območju, splošno oceno tveganja, namen fizičnega in/ali tehničnega varovanja, pregled pravnih podlag in interne dokumentacije, zahteve, kriterije in merila za izvajanje varnostnih storitev ter izhodišča za načrt in postopke fizičnega varovanja. Vsebuje tudi opis varovalnega območja, objekta, ljudi in premoženja, načrt ali skico varovanega območja in objekta, načrte za uporabo zvez in ukrepanja službe varovanja ob različnih dogodkih, ki vplivajo na varnost območja ali objekta ipd. (Dvojmoč, 2017). Zaradi vsega navedenega je jasno, da zasebnovarnostno podjetje ne more samo zagotoviti varnosti naročniku, ampak

le v sodelovanju z njim. Celo več, odgovorni za korporativno varnost v podjetju so tisti, ki bodo dajali smer in tempo delovanju zasebnovarnostnemu podjetju – odvisno od varnostne ocene, potreb, interesov in ne nazadnje tudi zmožnosti podjetja. Zapisano je treba upoštevati tudi pri oceni (ne)uspešnosti delovanja zasebnega varovanja in korporativne varnosti v pogojih epidemije covid-19.

2.1 Nekatere tuje izkušnje pri obvladovanju covid-19

Ob začetku pandemije so se države odzvale precej podobno. Po pravilu (in logično) so najprej vpoklicale zdravstvene kapacitete, skoraj hkrati pa tudi državne varnostne institucije (v prvi vrsti: policijo). Naloge policije so bile vezane na uresničevanje in nadziranje politike, zakonov in pravil, s katerimi so vlade na novo uredile pravila družbenega vedenja (npr. vzdrževanje socialne distance, omejitve gibanja, nadzor prehajanja državnih meja, odrejanje in nadzorovanje karantene). Policija je tako prevzela nadziranje in izvajanje operativnih nalog, s katerimi naj bi kar najbolj učinkovito omejili širjenje virusa (Laufs in Waseem, 2020). Če je policija izvajala svoje naloge na javnih prostorih, so bile te dejavnosti v poljavnih in zasebnih prostorih tistih gospodarskih subjektov, ki niso mogli preiti na »delo na daljavo« (npr. trgovski centri), prepuščene varnostnikom zasebnovarnostnih podjetij. Cenolli (2020) v pregledu delovanja varnostnih podjetij v ZDA v času pandemije ugotavlja, da je bil za varnostnike največji izziv uveljavljanje pravila ohranjanja in zagotavljanja socialne distance, predvsem zaradi visoke stopnje nezaupanja v resničnost obstoja covid-19. K celotni situaciji so pristopili previdno in pragmatično. Najprej so varnostno osebje poučili o nevarnostih covid-19, v sklopu izobraževanj pa so tudi oblikovali spletno stran z vsemi uradnimi smernicami, na katere se lahko zanesejo. Tako so ustvarili varno in enotno okolje verodostojnih informacij za varnostno osebje. Nato so varnostna podjetja svojim zaposlenim zagotovila ustrezno in zahtevano varnostno opremo. Ta je bila enotna za vse varnostne delavce, če pa so ti zaradi narave dela potrebovali dodatno zaščito, je dodatno zaščitno opremo zagotovil najemnik storitve. Za zaposlene v zasebnovarnostnih podjetjih so redno organizirali dodatna usposabljanja, na katerih so vadili predvsem varno izvajanje interakcij s strankami. K zagotovitvi ustreznih varnostnih kriterijev so si pomagali s tehnologijo, ki je omogočila temeljitejši nadzor množice. Kaushik (2020) opisuje delovanje zasebnovarnostnih podjetij v času pandemije v Indiji. Industrija zasebnega varovanja je bila ob začetku epidemije močno prizadeta, a se je zaradi dobre reorganizacije vrnila na trg in tako predstavlja enega izmed pomembnih deležnikov pri zagotavljanju varnosti. Večina varnostnih podjetij in njihovega osebja zdaj poleg osnovnega dela izvaja merjenje vročine, razdeljuje zaščitne maske in podobno, saj je to postal pomemben segment neprekinjenega poslovanja podjetij. Pri

tem je zanimivo, da je v primerjavi z evropskim prostorom v Indiji zagotovitev vseh varnostnih zahtev v podjetju izključno v domeni zasebnovarnostnih podjetij in ne korporacij/organizacij (Kaushik, 2020).

V Centru za varovanje nacionalne infrastrukture Združenega kraljestva (Centre for the Protection of National Infrastructure [CPNI], 2020), ki vključuje tudi sisteme kritične infrastrukture, so opisali načine odzivanja na področju korporativne varnosti ob izzivih delovanja v času pandemije. Njihov namen je prilagoditi delovanje, da bo to odražalo spreminjajoče se grožnje in nove delovne prakse. Te smernice lahko uporabijo v vseh podjetjih pri (re)organizaciji delovanja z namenom krepitev varnosti za zaposlene in deležnike v delovnih procesih. Tako je v podjetjih najprej treba ugotoviti grožnje trenutne pandemične situacije za organizacijo, opraviti oceno tveganja na podlagi ugotovljenih groženj in posodobiti seznam tveganj. Sledi vzpostavitev sorazmernih ukrepov za ublažitev novih tveganj. Pri tem so pomembni jasnost in učinkovitost pri sporočanju sprememb med zaposlenimi ter zagotavljanje izobraževanja in usposabljanja za zaposlene, da se prilagodijo novim varnostnim pravilom znotraj delovnega procesa.

McGovern (2020) opozarja na pomen varnostnih ukrepov za zaščito varnostnikov, ki v času epidemije skrbijo za spoštovanje varnostnih ukrepov v zasebnih in javnih prostorih. Pri svojem delu so varnostniki zasebnovarnostnih podjetij soočeni s povečanim poklicnim tveganjem, saj so zaradi svojega dela izpostavljeni virusu. Njihova prednostna naloga je varovanje zaposlenih, zlasti tistih, ki delajo na območju z visokim tveganjem (npr. zdravstvene ustanove). Vseeno je ključno, da varnostniki najprej zagotovijo lastno varnost, saj lahko šele takrat učinkovito skrbijo za varnost drugih. Veliko stopnjo odgovornosti nosijo sami, zaščitno opremo pa jim mora zagotoviti zasebnovarnostno podjetje. Pomembno je, da se vsi zaposleni temeljito usposobijo za nove delovne postopke in zaščitne ukrepe, o katerih jih mora obvestiti delodajalec.

V CoESS (2020a), konfederaciji evropskih zasebnovarnostnih služb, ugotavljajo, da je bilo varnostno osebje v času pandemije skrita delovna sila, ki je na vseh ravneh zagotavljala in opozarjala na spoštovanje ukrepov za zaježitev pandemije. Varnostniki so pri delu sodelovali z organi pregona ter so prav tako kot policisti skrbeli za zaščito evropskih prebivalcev pri delu in vsakdanjem življenju. Poleg tega so ves čas skrbeli za varovanje kritične infrastrukture in oskrbovalnih verig po celotni Evropi. Kljub vsemu je tudi sama industrija zasebnega varovanja utrpela krizo, ki zahteva spremembe na področju delovanja »nove« realnosti. Catherine Piana, generalna direktorica CoESS, opozarja, da imajo podjetja težave z zadrževanjem delavcev. To je treba popraviti, saj imajo delavci zasebnovarnostnih podjetij bistven pomen za ohranjanje javne

varnosti, zaščite in okrevanja gospodarstva (CoESS, 2020a). Na podlagi izkušenj v prvem letu odzivanja na pandemijo v konfederaciji CoESS ugotavljajo potrebo po vzpostavitvi varnostnega kontinuuma, ki ga je treba oblikovati med državnimi in lokalnimi organi pregona ter zasebnim varovanjem. Številne evropske vlade so zasebno varovanje priznale kot bistvene storitve v času krize, zato v CoESS (2020b) menijo, da je pomembno, da evropske vlade prepoznajo pomen zasebnega varovanja v kontinuumu varnosti. To je pomembno predvsem zato, ker so varnostniki v »prvi bojni liniji« pri zagotavljanju zaščite kritične infrastrukture, skladišč in oskrbovalnih verig, trgovin in bolnišnic, za kar si zaslužijo tudi ustrezno prepoznavo in položaj v sistemih nacionalnih varnosti. Tako so do zdaj Španija, Belgija in Združeno kraljestvo zasebne varnostnike opredelile kot delavce, ki opravljajo kritične poklice, to definicijo pa je zdaj sprejela tudi Evropska komisija. Tudi zaradi spremenjene vloge zasebnega varovanja, ki je posledica odzivanja na pandemijo, so v CoESS (2020c) objavili »belo knjigo«, v kateri je predstavljena nova vloga zasebnovarnostnih podjetij, pri čemer so izhajali tudi iz izkušenj v času pandemije. Z vidika CoESS v novi nestabilni resničnosti storitve zasebnega varovanja podpirajo državne organe in imajo bistven pomen za delovanje evropskega gospodarstva. V času epidemije se je pokazala njihova pomembnost pri zagotavljanju varnosti na korporativni ravni in pri kritični infrastrukturi, poleg tega pa so zasebnovarnostna podjetja pomagala pri zagotavljanju javne varnosti (CoESS, 2020c).

Gambhir (2020) ugotavlja, da je globalna pandemija prinesla dodatno razsežnost varnostnim vprašanjem, vključno z naraščanjem socialnih nemirov, pa tudi porastom policijske brutalnosti in kriminalitete (npr. nasilja v družini). Tem spremembam se je treba prilagoditi in zagotoviti nove varnostne pristope, ki bodo skladni s trenutno veljavnimi ukrepi in tudi učinkoviti. Zasebnovarnostna podjetja si tako v času odzivanja na zdravstveno krizo prizadevajo okrepiti svoje delovanje in prepoznavanje vloge znotraj sistemov nacionalne varnosti, pri čemer izpostavljajo pomembno vlogo deljenega javno-zasebnega modela policijske dejavnosti, kot ga poznamo skozi prizmo pluralne policijske dejavnosti (Prislan in Lobnikar, 2019).

Cusato (2020) ob teh pozivih opozarja na nevarnost, da večinstucionalno odzivanje na pojav covid-19 trajno vpliva na trenutno obstoječi pravni, politični in gospodarski red. Mobilizacija različnih okvirov in institucij za odziv na pandemijo prinaša tudi nevarnosti zlasti z vidika varovanja človekovih pravic, pomena javnega zdravja, omejevanja migracij in zaščite pravic posameznikov. Težnja, da bi izbruh pandemije covid-19 razumeli kot mednarodno varnostno vprašanje, lahko pripelje do nove oblike strukturnega nasilja. Odzivanje na pandemijo veča verjetnost za naraščanje socialnih nemirov in nasilja, kar lahko vpliva na odpornost sodobnih družb.

Večinstucionalno odzivanje na pandemijo, povezano z različnimi omejitvami, lahko vodi v različne oblike nasilja, ki izvirajo iz neenakosti moči, virov in življenjskih možnosti. Vse skupaj lahko vodi v splošno nestabilnost sodobnih družb (Cusato, 2020). Na fenomen krepitve nadzorstvene funkcije opozarja tudi MacLeod (2020), saj je od začetka pandemije mogoče opaziti povečanje povpraševanja po nekaterih storitvah zasebnega varovanja s strani držav in podjetij v Evropi. Številne vlade so za obvladovanje trenutne krize obračajo na »nujno« zakonodajo in posledično na zasebne ponudnike varovanja, da zapolnijo vrzeli v javni varnosti. Pojavlja se vedno večja odvisnost od zasebnega varovanja. V državah, kjer je zasebni sektor že dolgo vključen v zagotavljanje varnosti, se je povečalo število pogodb za obstoječe dejavnosti, hkrati pa izvajalci zasebnega varovanja postajajo pomembni humanitarni akterji in »borci« za spoštovanje varnostnih ukrepov. Zato je potreba po premisleku o ureditvi zasebnovarnostnih podjetij in njihovega položaja v nacionalnovarnostnem sistemu posameznih državah še toliko bolj pomembna.

3 Delovanje zasebnega varovanja in korporativne varnosti med epidemijo covid-19 v Sloveniji – empirična raziskava

Tako v tujini kot v Sloveniji zasebno varovanje obsega pomemben del zagotavljanja notranje varnosti države (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS, 2019), čeprav je v primerjavi z državno/javno policijsko dejavnostjo deležno manj pozornosti (Dvojmoč et al., 2020). To se je pokazalo tudi takoj po razglasitvi epidemije spomladi 2020, ko je zasebnovarnostno osebje poleg klasične varnostne funkcije prevzelo glavno vlogo tudi pri izvajanju ukrepov za preprečevanje okužb (npr. v trgovinah in drugih podjetjih, ki niso bila zaprta). Kljub temu se zaznavanje vloge zasebnega varovanja ni bistveno spremenilo – v nastopih predstavnikov vlade je, ko gre za varnostni vidik krize, še vedno izpostavljena predvsem vloga policije in deloma občinskega redarstva, medtem ko zasebnega varovanja praktično nihče ne omenja. Po drugi strani je prav odziv na pandemijo potrdil, da izvajanje policijske dejavnosti ni več omejeno samo na javno policijo, ampak na vse deležnike s »policijskimi« pooblastili, če jim država le določi ustrezne naloge v odzivanju na krizo, kar pri zasebnovarnostnih podjetjih tako ni bilo vprašanje. Njihovi varnostniki so pogosto prvi zagotavljali in nadzirali izvajanje preventivnih ukrepov, kot so vzdrževanje socialne distance, razkuževanje objektov in rok ter nošenje zaščitnih mask, ki jih je priporočil Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ, 2020). Varnostniki so torej prevzeli pomembno in aktivno vlogo pri zagotavljanju preventivnih ukrepov (Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ], 2020), predvsem pri zagotavljanju varnosti v najbolj izpostavljenih dejavnostih, kot so zdravstvene ustanove, trgovine, banke, in v gospodar-

skih subjektih, ki so nadaljevali z delom. Hkrati se je morala reorganizirati tudi funkcija korporativne varnosti v podjetjih, zlasti tam, kjer je šlo za upravljanje kritične infrastrukture, saj mora ta delovati v vseh pogojih. V praksi je to pomenilo, da so menedžerji korporativne varnosti in varnostni menedžerji v zasebnovarnostnih podjetjih morali delovati usklajeno, da so zagotovili dvoje – neprekinjeno poslovanje gospodarskih subjektov in tudi izvajanje varnostne funkcije v njih.

V nadaljevanju je predstavljena pilotska študija o delovanju zasebnovarnostnih podjetij in korporativne varnosti v času prvega in tudi drugega vala pandemije leta 2020, in sicer skozi oči intervjuvancev – varnostnih menedžerjev in menedžerjev korporativne varnosti.

3.1 Opis študije in vzorca

Avgusta 2020 smo identificirali nabor možnih intervjuvancev. Najprej smo naredili nabor podjetij oziroma organizacij, ki so med trajanjem epidemije opravljale dejavnost, zaradi katere je prihajalo do srečevanja večjega števila ljudi (npr. trgovina) in jo je hkrati varovalo zasebnovarnostno podjetje. V takih podjetjih smo kot intervjuvance identificirali vodje korporativne varnosti, v zasebnovarnostnih podjetjih pa varnostne menedžerje. Zaradi vloge in pristojnosti Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja (ZRSZV) smo za intervju izbrali tudi njenega predstavnika. Prošnje za sodelovanje v študiji smo poslali 15 potencialnim intervjuvancem, in sicer devetim vodjem korporativne varnosti (trem v podjetja kritične infrastrukture, trem v trgovska/storitvena podjetja in trem v komercialne banke) in šestim varnostnim menedžerjem zasebnovarnostnih podjetij. Da bi povečali vzorec, smo v januarju 2021 vprašalnik poslali še šestim potencialnim intervjuvancem, in sicer štirim vodjem korporativne varnosti (dvema v organizaciji kritične infrastrukture, enemu v energetiki, enemu v trgovsko-storitvenem podjetju) in dvema varnostnima menedžerjema zasebnovarnostnih podjetij.

Zaradi težke epidemiološke situacije in s tem povezanih ukrepov intervjujev nismo izvedli v živo. Z vsemi, ki smo jih povabili k sodelovanju, smo opravili telefonski pogovor in jim pojasnili namen študije, pozneje pa jim po elektronski pošti poslali vprašalnik s prošnjo, naj nam pošljejo pisne odgovore. Za njihova vprašanja smo jim bili tudi ves čas na voljo. Intervjuvanci so dali soglasje za sodelovanje v povezavi z varovanjem osebnih podatkov pri publiciranju ugotovitev študije. Vsem sodelujočim smo zagotovili zaupnost njihove osebne identitete in identitete njihovega podjetja.

Do sredine septembra 2020 smo dobili vrnjenih osem intervjujev (dva iz podjetij kritične infrastrukture, enega iz trgovskega podjetja, pet iz zasebnovarnostnega sektor-

ja, vključno s predstavnikom ZRSZV), v januarju 2021 pa še štiri intervjuje (po enega iz podjetja/organizacije kritične infrastrukture in bančnega sektorja, dva iz zasebnovarnostnega sektorja). V analizo smo vključili dvanajst intervjujev, pri čemer smo prišli do zanimive situacije, saj sta dve tretjini intervjuvancev odgovarjali na dogajanje samo v času prvega vala epidemije (pomlad–poletje), ena tretjina pa na dogajanje v celotnem obdobju od marca 2020 do januarja 2021 (19. oktobra je bila ponovno razglašena epidemija). Glede na spol je sodelovalo enajst moških in ena ženska. Vsi intervjuvanci so kompetentni sogovorniki na področju zasebnega varovanja in korporativne varnosti – vzorec sestavljajo vodje korporativne varnosti velikih podjetij oziroma organizacij, varnostni menedžerji vseh večjih zasebnovarnostnih podjetij in predstavnik ZRSZV. Tako ocenjujemo, da smo z intervjuji pridobili mnenja in stališča predstavnikov relevantnih zasebnovarnostnih podjetij, organizacij kritične infrastrukture s področja financ in logistike ter velikih trgovskih podjetij, ki delujejo na območju celotne Slovenije. Intervjuvanci so strokovnjaki, ki lahko dajo kvalificirane ocene, saj imajo na svojem področju dela med najmanj 13 in največ 42 let delovnih izkušenj (povprečno 27 let), na trenutnem delovnem mestu imajo od 2 do 10 let delovnih izkušenj (v povprečju sedem let), intervjuvanci pa so imeli najmanj univerzitetno izobrazbo.

3.2 Opis vprašalnika

Vprašalnik za strukturirani intervju je obsegal deset vprašanj odprtega tipa, pri čemer so bila nekatera vprašanja enotna za vse intervjuvance, nekatera pa nekoliko prilagojena glede na tip intervjuvanca (varnostni menedžer, predstavnik ZRSZV, menedžer korporativne varnosti v podjetju kritične infrastrukture, menedžer korporativne varnosti v drugem podjetju). Intervjuvanci so tako odgovarjali na vprašanja, ki so se nanašala na: 1) morebitne spremembe organizacije oziroma načina delovanja podjetja v času ukrepov za preprečevanje okužb s covidom-19; 2) konkretne ukrepe, ki so jih po razglasitvi epidemije uvedle organizacije (za kakšna in čigava priporočila je šlo, kakšne so bile specifičnosti glede na dejavnosti podjetja idr.); 3) oceno sodelovanja s področno zbornico ali kakšnim drugim strokovnim združenjem ali državnim organom v opazovanem obdobju in naravo takega sodelovanja; 4) oceno izvajanja varnostnih ukrepov/smernic/priporočil (lastnih in tistih, ki so jih izdali državni organi) zaposlenih zasebnovarnostnega osebja v praksi (npr. varnostnikov v nakupovalnih centrih); 5) usposobljenost zasebnovarnostnega osebja za delovanje v času epidemije (npr. katerih znanj/veščin osebju najbolj primanjkuje); 6) oceno procesa pridobivanja in uporabe zaščitne opreme za zaposlene v podjetjih in varnostno osebje (kakšna je bila pri tem vloga podjetja, zasebnovarnostnih podjetij, profesionalnih združenj in države); 7) oceno določenih zakonitih oziroma nezakonitih praks pri

izvajanju varovanja v podjetju intervjuvanca ter 8) morebitne sistemske spremembe za delovanje zasebnega varovanja in podjetij kritične infrastrukture v podobnih epidemijah oziroma krizah v prihodnje.

4 Analiza in interpretacija rezultatov raziskave

Odgovore intervjuvancev smo združili in jih vsebinsko analizirali. Zaradi manjšega števila intervjujev in precej pomenjenih odgovorov si nismo pomagali z računalniškim programom. V nadaljevanju predstavljamo povzetke odgovorov intervjuvancev po posameznih vsebinskih slopih oziroma vprašanjih.

1) Organizacija oziroma način delovanja podjetja v času ukrepov zaradi covid-19

Kar zadeva vprašanje (re)organizacije oziroma načina delovanja podjetij, so intervjuvanci dali zelo uniformen odgovor. Podjetja v času epidemije same organiziranosti načeloma niso spreminjala, so pa sprejemala različne ukrepe, ki so imeli značaj organizacijskih, operativnih in logističnih ukrepov. Zelo pomemben vidik je bilo upravljanje kadrovskih virov, saj so podjetja za vsaj del kadra odredila delo na domu ali ga po potrebi prestavila na opravljanje drugih nalog, saj so se nekatera delovna mesta začasno zaprla, druga pa odprla. Ponekod so se povečale kontaktne ure glede določenih delovišč, prav tako pa se je spremenil delovni proces, v katerem so delavce razdelili v dve skupini, ki sta v štirinajstdnevni izmeni »krožili« med delom od doma in na sedežu družbe. Podjetja kritične infrastrukture so sledila načrtom neprekinjenega delovanja, imenovane so bile različne delovne/koordinacijske skupine za covid-19, aktivirani so bili štabi civilne zaščite, zagotavljanje zaščitnih sredstev. V enem podjetju so imenovali odzivno skupino, ki odloča o vseh dejavnostih v organizaciji – kdo lahko vstopa v organizacijo, kje se lahko izvajajo sestanki, kdaj se zaposleni lahko vrnejo na delo itd.

2) Konkretni ukrepi, ki so jih po razglasitvi epidemije uvedle organizacije

Vsa podjetja so sledila ukrepom, ki so jih odredili ali priporočili državni organi (Vlada RS, NIJZ), pa tudi notranje službe za varnost in zdravje pri delu. Kar nekaj podjetij je še pred razglasitvijo epidemije načrtovalo ukrepe na podlagi dogajanja po svetu. Iz odgovorov intervjuvancev, ki smo jih zaradi analize združili, izhaja, da so podjetja uvedla številne preventivne ukrepe, in sicer delo od doma; uporabo zaščitnih sredstev (maske, rokavice, razkužila); navodila zaposlenim glede ravnanja pri stikih s strankami; ukrepe za zagotavljanje reda na varovanem območju; komuniciranje na daljavo (po telefonu, e-pošti, prek videokonferenc); omejitev vstopa

v prostore podjetja/organizacije samo za zaposlene; obvezno merjenje telesne temperature za vsakega vstopajočega zaposlenega in stranke; preverjanje ustreznosti infrastrukture za delovanje sistemov in izvedbe procesov v primeru dela od doma; razporeditev zaposlenih na tiste, ki delajo na sedežu družbe, in tiste, ki delajo od doma, ter implementacija ukrepa dela od doma za posamezne zaposlene; spremembe limitov glede polnjenja bankomatov in podana navodila zaposlenim glede polnjenja bankomatov v bančnih poslovalnicah; vzpostavitev redne komunikacije s partnerji, ki skrbijo za dovod/odvod gotovine v bančnih poslovalnicah; omejitev službenih poti na najnižjo možno raven oziroma izvedba sestankov prek digitalnih kanalov; odsvetovanje sestankov zunaj podjetja, če na lokaciji ni poskrbljeno za vse potrebne zaščitne ukrepe; priprava načrta delovanja enot ob kritičnem pomanjkanju zaposlenih; odpoved vseh rednih tedenskih ali mesečnih sestankov, na katerih se zbere več zaposlenih hkrati v istem prostoru; predaja službenih vozil varnostnemu osebju za prihod in odhod na delovno mesto zaradi ustavitve javnega potniškega prometa; oprema delavcev s pralnimi zaščitnimi maskami; izdelava gradiv (navodil, priporočil, plakatov, brošur) za zaposlene, kako naj se izogibajo možni okužbi z virusom in preprečujejo njegovo širjenje; organizacija predavanj strokovnjakov epidemiologov/infektologov; vzpostavitev operativnega štaba, ki je usmerjal delovanje družbe na področju preventivnih ukrepov v zvezi s covidom-19 in za primere upravljanja v kriznih razmerah, kot posledici morebitnih okužb; specifični ukrepi v trgovini (postavitev razkužil po celotni trgovini, označitev trgovine z napismi o dvometrski varnostni razdalji, spremenjen vhod/izhod trgovine, zaščitna ograda na blagajnah in informacijah).

3) *Sodelovanje z Zbornico za razvoj zasebnega varovanja ali kakšnim drugim strokovnim združenjem ali državnim organom*

Po pričakovanju so intervjuvanci poročali, da je njihovo podjetje najpogosteje sodelovalo z NIJZ, Upravo RS za zaščito in reševanje oziroma s štabi civilne zaščite in policijo, podjetje kritične infrastrukture pa še posebej z Nacionalnim centrom za krizno upravljanje in Upravo za pomorstvo in carino. Med državnimi organi je bil omenjen tudi Inšpektorat za zdravje. Le eno podjetje je izpostavilo, da »z državnimi organi nismo tesneje sodelovali (edino sodelovanje z državnimi organi je potekalo pri razdelitvi zaščitne opreme za varnostno osebje), smo pa bili v obdobju epidemije pogosteje nadzorovani s strani Inšpektorata Republike Slovenije za notranje zadeve«. Glede vloge Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja (ZRSZV) so bila mnenja intervjuvancev deljena. Večina kakšnega tesnejšega sodelovanja z zbornico ni izpostavila, saj naj ta ne bi pripravila svojih priporočil, nekateri z njo niti niso sodelovali. To se do neke mere sklada tudi z odgovorom predstavnika ZRSZV, da je zbornica članom (zasebnovarno-

stnim podjetjem) priporočila »ukrepe Vlade, Ministrstva za notranje zadeve in NIJZ ter na podlagi le-teh konkretizirala nekatere specifične zadeve za področje zasebnega varovanja«. Intervjuvanci so izpostavili, da so »tesneje sodelovali s pooblaščenim zdravnikom in pogodbenim izvajalcem strokovnih nalog na področju varstva pri delu, ZRSZV pa ni posredovala svojih priporočil«. Po drugi strani je predstavnik velikega zasebnovarnostnega podjetja povedal: »ZRSZV je delovala aktivno, svoje smernice, predloge, stališča pa je prek e-pošte posredovala vsem svojim članom. Vlogo je zbornica izkazala tudi pri koordiniranju pridobivanja in razdeljevanja zaščitne opreme iz državnih zalog. Njeno delovanje se ocenjuje kot pozitivno in koristno za vse člane.«

4) *Ocena izvajanja varnostnih ukrepov/smernic/priporočil zaposlenih v podjetjih in zasebnovarnostnega osebja v praksi*

Na splošno so zaposleni v podjetjih in tudi zasebnovarnostno osebje ukrepe izvajali dobro. Šlo je za določeno postopnost in tudi nadzor nad izvajanjem. Varnostni menedžerji so sodelovanje z naročniki ocenili kot zelo korektno in dobro, ukrepi so bili medsebojno usklajeni, izdelana so bila obvestila o časnem redu na varovanem območju. Prav tako so se glede na potrebe omenjeni ukrepi sproti usklajevali in prilagajali. Izvajanje ukrepov je v prvih dneh potekalo nekoliko otežkočeno, predvsem zaradi nepoučenosti in slabe volje pri strankah. »Ob uvedbi je bilo nekaj težav s spremenjenim načinom dela in komunikacije, ob pozitivni spodbudi se jih je večina striktno držala.« Po vzpostavitvi vsesplošnega zavedanja v družbi glede teh ukrepov se je stanje hitro normaliziralo.

Intervjuvanec iz zasebnovarnostnega podjetja je pohvalil dovzetnost naročnikov za predloge in pripombe, hkrati pa izpostavil problem, da so bili »vedno korak za časom«, saj je vlada sprejemala odloke tudi v poznih nočnih urah, veljati pa so začeli zjutraj. Ob odprtju trgovin, bolnišnic, bencinskih servisov idr. se je dogajalo, da ne stranke, pacienti, občani kot tudi zaposleni še niso bili seznanjeni z novim odlokom. Zasebnovarnostno podjetje je bilo zaradi delovanja 24/7 tu v prednosti ter je uspelo še pravočasno obvestiti vse svoje operativne vodje in varnostnike na teh delovnih mestih. Ker so ukrepi iz odlokov Vlade RS ob vsakokratni izdaji ali spremembi posegli v sicer običajno življenje prebivalcev, so se mnogi od njih odzivali z nestrinjanjem z ukrepi, mnogi pa jih sploh še niso poznali, kar je mnogokrat vodilo do verbalnega konflikta z varnostnikom, ki jim je zapovedal obvezno upoštevanje ukrepa. K temu so prispevale tudi različne interpretacije ukrepov predstavnikov vlade v medijih. To je pripeljalo do konfliktov, ki jih v preteklosti v zasebnovarnostnem podjetju niso zaznavali, zato je bila njihova služba za pritožbe zasuta s pritožbami na račun »nestrokovnih, nepoučenih in nehumanih« varnostnikov. To je ob povečanem obsegu dela, ker je bilo ponekod treba povečati število varnostnikov na objektu,

prispevalo tudi k določenemu osipu varnostnega osebja, ki pod takimi pogoji svojega dela ni več želelo opravljati.

5) Usposobljenost zasebnovarnostnega osebja za delovanje v času epidemije

Ker je usposobljenost predvsem odvisna od programov usposabljanja, smo intervjuvance najprej vprašali, ali programi usposabljanja in izpopolnjevanja za pridobitev NPK s področja zasebnega varovanja in/ali interna usposabljanja, ki jih organizirajo zasebnovarnostna podjetja, vključujejo tudi vsebine, ki se nanašajo na delovanje v času epidemij. Intervjuvanci so se strinjali z oceno, da določene vsebine v teh programih sicer obstajajo, da pa je bila situacija v času epidemije covid-19 tako specifična, da za njo dejansko nihče ni mogel biti ustrezno usposobljen. Nekatera podjetja so zato nekatera specifična znanja in veščine poskušala varnostnemu osebju predati prek internih usposabljanj (npr. na temo komuniciranja, preventive, prilagojenih pristopov opozarjanja in ozaveščanja obiskovalcev). Kot znanja, ki jih je najbolj primanjkovalo, so intervjuvanci izpostavili predvsem tista s področja komuniciranja in obvladovanja konfliktov: »V času epidemije so pri varnostnem osebju najbolj prav prišla znanja iz poslovne komunikacije in obvladovanja konfliktov. To znanje so pridobili s strani NPK, a smo organizirali še interna usposabljanja v našem podjetju.« Ne moremo trditi, da je varnostno osebje popolnoma brez teh znanj, saj so del osnovnega programa usposabljanja, vendar pa bi jih bilo treba poglobiti in utrditi. Intervjuvanec iz podjetja kritične infrastrukture je izpostavil, da »ni težav v znanju in ustreznem usposabljanju varnostnikov, temveč v hitri spremembi delovanja ter o hitrem prenosu iz teorije v vsakodnevno prakso, zaradi stalno spreminjajočih se zakoreninjenih navad, ki jih je težko odpraviti čez noč«. Kljub temu iz intervjujev veje ocena, da je usposobljenost varnostnikov za delovanje v krizah, kot je epidemija, na zadovoljivi ravni.

6) Proces pridobivanja in uporabe zaščitne opreme za zaposlene v podjetjih in varnostno osebje

V začetku krize so se vsa podjetja znašla pred problemom, kako in kje nabaviti zaščitna sredstva, še zlasti zaščitne maske. Večinoma so bila prepuščena lastni iznajdljivosti in kooperativnosti naročnikov storitev, tako da varnostno osebje pred vhodi ni stalo »golo in boso«. ⁴ Intervjuvanec je povedal,

da je zbornica prek Štaba Civilne zaščite RS navezala stike ter pridobivala in distribuirala zaščitno opremo zasebnovarnostnim podjetjem, da pa od drugih državnih organov niso pridobili nobenih sredstev. Predstavniki zasebnovarnostnih podjetij so potrdili pomoč ZRSZV, vendar je bilo to že v poznejšem obdobju, do takrat pa so zaradi nekontroliranih cen zapravila ogromno denarja za nabavo zaščitnih sredstev. ⁵ Teh stroškov naročniki niso nujno priznavali v ceni storitve – celo več, predstavnik podjetja kritične infrastrukture je kot neprijemno ocenil poslovno prakso enega od zasebnovarnostnih družb, ki je naročnikom svojih storitev zaračunavala strošek zaščitne opreme za varnostno osebje.

Intervjuvanci iz podjetij kritične infrastrukture so enotno poudarili, da je bil proces pridobivanja in uporabe zaščitne opreme od zbornice, države in naročnikov (predvsem na začetku epidemije) zelo zmeden in neorganiziran, zato so bila podjetja prepuščena predvsem lastni iznajdljivosti. »Podjetja smo se sama organizirala in za vso varnostno osebje zaščitno opremo (maske, rokavice ipd.) in razkužila nabavila sama.« Izpostavili so, da so šele pozneje prek zbornice ter sistema zaščite in reševanja prejeli nekaj zaščitne opreme.

7) Ocena zakonitih oziroma nezakonitih praks pri izvajanju varovanja

Intervjuvance iz vrst zasebnovarnostnih podjetij smo prosili, naj komentirajo prakso v nekaterih konkretnih primerih izvajanja varovanja. Ko je šlo za izvajanje ukrepa ugotavljanja identitete, so intervjuvanci pojasnili, da lahko ukrep izvajajo samo varnostniki (ne pa na primer študenti na vhodih v trgovski center) in da do tega verjetno ne bi niti prihajalo, če prebivalci ne bi izigrali določil iz vladnih odlokov (npr. glede starosti, invalidnosti, nosečnosti), ki so določali časovne termine obiskov posameznih kategorij prebivalcev v javne zaprte prostore. Predstavnik ZRSZV je pojasnil, da varnostniki pri izvajanju tega ukrepa niso imeli težav, dokler se ni vmešala Informacijska pooblaščenka, ki je v medijskem nastopu trdila, da lahko ugotavljajo istovetnost oseb povsem zakonito tudi študenti ob vstopu v trgovine, kar je situacijo poslabšalo.

Glede izvajanja ukrepov varnostnikov brez ustreznih obvestil na varovanem območju so intervjuvanci poudarili, da ukrepe varnostnik izvaja s službeno izkaznico v skladu z za-

⁴ Intervjuvanec iz zasebnovarnostnega podjetja začetno stisko s pridobivanjem zaščitne opreme ponazori s podatkom, da so od civilne zaščite oziroma blagovnih rezerv prejeli pribl. 2.750 zaščitnih mask, pribl. 300 zaščitnih PVC rokavic in pribl. 25 litrov razkužila za roke na teden, podjetje pa bi za najnujnejšo dejavnost potrebovalo vsaj 5.000 zaščitnih mask dnevno, ki jih, potem ko so jim pošle zaloge, ni bilo mogoče takoj kupiti ali pričakovati dobavo prej kot v mesecu dni ali več. Problem so reševali tako, da so

sami začeli izdelovati zaščitno opremo, nekaj pa so jo zagotovili tudi nekateri njihovi naročniki, in sicer za varnostnike na njihovih objektih.

⁵ Eno zasebnovarnostno podjetje je celo protestiralo pri Ministrstvu za notranje zadeve, in civilni zaščiti, ker je po njegovem mnenju regulator (MNZ) premalo naredil za zasebno varovanje glede na položaj zasebnega varovanja v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti RS (2019).

konom in redom na varovanem območju. Obvestila so namejnena tudi lažji in predhodni seznanitvi oseb z morebitnimi posledicami neupoštevanja ukrepov varnostnika, varnostniki pa jih uporabljajo tudi kot podlago za lažje opravljanje nalog varovanja. Ustrezna obvestila na varovanem območju mora pripraviti naročnik, ki tudi določa red na varovanem območju. Tu so imeli nekateri varnostniki občasnno težave, zato so nekatera zasebnovarnostna podjetja svojim naročnikom pomagala pripraviti in namestiti ustrezna navodila.

Kar zadeva zaznave varnostnikov o kršitvah oseb (npr. pri izvedbi ukrepov zaradi neupoštevanja zakonitih odredb; žalitve in napadi na varnostno osebje), so nekateri intervjuvanci poročali, da je poleg verbalnih prihajalo tudi do fizičnih napadov na varnostnike: »V določeni meri se je pojavilo žaljenje varnostnega osebja, na kar je varnostno osebje odreagiralo strokovno in zakonito.« Varnostniki so zoper kršitelje ukrepali tako, da so jih zadržali do prihoda policistov, ki so izvajali neposredne ukrepe in izrekli globe zoper kršitelje. Strogo izrekanje glob zaradi nespoštovanja ukrepov varnostnika je situacijo držalo v še sprejemljivih okvirih, tako da je sodelovanje med varnostnim osebjem in policisti mogoče oceniti kot korektno.

8) *Morebitne sistemske spremembe za delovanje zasebnega varovanja in podjetij kritične infrastrukture v podobnih epidemijah oziroma krizah v prihodnje*

Iz predlogov sistemskih sprememb, ki so jih dali predstavniki zasebnega varovanja, najprej izvira mnenje, da bo treba izboljšati zavedanje, da zasebnovarnostna podjetja, ki med drugim zagotavljajo varnost tudi državnim organom in sistemu javne uprave, prav tako spadajo v sistem nacionalne varnosti. Zato bi bilo po njihovem mnenju treba predstavnike varnostnih služb vključiti v krizne štabe organov med epidemijo ali v podobnih krizah, kar bi izboljšalo pretok informacij in zagotovilo, da bo zaščitna oprema hitreje prispela tudi do zasebnovarnostnih podjetij. Temu sledi podobno mnenje, da zasebnovarnostna podjetja, ki so bila neformalno vključena v sistem zagotavljanja neprekinjenega delovanja kritične infrastrukture, niso bila obravnavana enako kot sistemi in službe, ki so tudi formalno vključeni v sistem kritične infrastrukture. Zato bi bilo treba po njihovem mnenju zasebnovarnostna podjetja vključiti v kritično infrastrukturo, če to ne prinaša dodatnih stroškov za zasebnovarnostna podjetja. Prav dodatni stroški so za gospodarske subjekte očitno eno ključnih vprašanj, zato je med sistemskimi predlogi tudi predlog, da bi morala biti zasebnovarnostna podjetja v prihodnje vključena v sistem brezplačne oskrbe z zaščitnimi sredstvi za preprečevanje širjenja okužb, zlasti če bi bila naslednja kriza že povezana z obvezno uporabo posebnih zaščitnih oblek, sistemov za dihanje in prezračevanje ipd. Takih stroškov zaščitnih sredstev cene storitev zasebnega varovanja na trgu ne dopuščajo.

Prav tako bi z vidika delovnopravne zakonodaje potrebovali izredne ukrepe za zagotovitev stabilnosti neprekinjenega delovanja (npr. ureditev uvedbe podaljšanega delovnega časa prek zakonskih omejitev). Po mnenju predstavnika ZRSZV bi bilo najprej treba skupaj z regulatorjem (MNZ), policijo in drugimi kompetentnimi organi izdelati strategijo skupnega ukrepanja med epidemijo oziroma drugimi krizami in na njihovi podlagi predlagati sistemske spremembe.

Predlogi sistemskih sprememb, ki so jih dali predstavniki podjetij kritične infrastrukture, se nagibajo k večji vključenosti podjetij v načrte zaščite in reševanja države, regije in občine ter spremembam, ki bi omogočale nemoteno delovanje in zagotavljanje nalog varovanja ljudi in premoženja tudi v času izrednih oziroma kriznih razmer, in sicer na način, da na področju kritične infrastrukture to ni zgolj in samo podvrženo pogodbenim obveznostim poslovnih partnerjev, ampak tudi bistveno višjim – zakonskim obveznostim strani v pogodbenem odnosu. Dan pa je bil tudi komentar o potrebi po prepoznavanju pomena zasebnovarnostnega osebja, ki v pogojih epidemije ni bilo prepoznano kot prednostna naloga, delovalo pa je v prvi liniji preprečevanja širjenja okužb.

5 Razprava in sklep

Razmere v letu 2020 so bile resnično edinstvene in prilagoditve na področju korporativne varnosti in zasebnovarnostnih podjetij so bile nujne za izpolnitev zahtev države in naročnikov varnostnih storitev. Rezultati študije kažejo, da se samo delovanje organizacij, vključenih v intervjuje, med epidemijo ni bistveno spremenilo. Največ sprememb delovanja podjetij se je zgodilo na področju upravljanja kadrovskega virov, kjer so delodajalci za vsaj del zaposlenih morali zagotoviti varno in učinkovito delo od doma. Temu so sledili tudi številni omejevalni in zaščitni ukrepi, da bi se možnost prenašanja covid-19 zmanjšala na minimum. Ker smo podatke zajemali po koncu prve razglašene epidemije, v manjšem obsegu pa tudi na vrhuncu drugič razglašene epidemije, smo bili nekoliko presenečeni, da intervjuvanci, ki so ocenjevali dogajanje v obeh obdobjih, niso izpostavili nobenega bistvenega ukrepa ali problema, ki ga ne bi izpostavili že intervjuvanci, ki so nam odgovore poslali septembra 2020! To si razlagamo s tem, da so že spomladi 2020 vse obravnavane organizacije/podjetja pristopila k uvajanju nujnih zaščitnih in organizacijskih ukrepov ter so jih med drugim valom epidemije (jesen–zima 2020/21) samo nadaljevala ali še nadgradila.

Zakonito izvajanje ukrepov varnostnika (45. člen ZZasV-1, 2011) je za zagotavljanje varnosti na območjih kritične infrastrukture, v trgovskih centrih in drugje ključnega pomena. Nizka stopnja varnostne kulture in slabo poznavanje zakono-

daje pogosto prispevata k napačnemu razumevanju delovanja varnostnega osebja na varovanih območjih. Zadevo je v času covida-19 poslabšala tudi izjava Informacijske pooblaščenke, ki jo je v intervjuju povzel predstavnik ZRSZV, da lahko tudi študenti izvajajo ugotavljanje identitete oseb (glej poglavje 4.3). Strinjamo se, da je bila taka interpretacija neprimerna, saj je ugotavljanje istovetnosti posebno pooblastilo oziroma ukrep, ki ga pod posebnimi pogoji izvede za to usposobljeno osebje, v našem primeru zasebni varnostniki. Zgoraj navedeno in nezadostno poznavanje zakonskih določil je pripeljalo po besedah intervjuvancev tudi do konfliktov med varnostnim osebjem in obiskovalci posameznega varovanega objekta. Ker v študijo nismo vključili prebivalcev, torej obiskovalcev varovanih območij, ne moremo z gotovostjo trditi, da so za njih krivi le obiskovalci, niti da so podjetja in organizacije res naredila vse, kar bi bilo treba – pravilno označile varovano območje in predstavile pravila oziroma red na njem, varnostno osebje pa ustrezno delovalo, kot izhaja iz intervjujev. Naročniki varnostnih storitev slabo razumejo svojo vlogo pri zagotavljanju varnosti svojega varovanega območja in celotno skrb prepogosto prenesejo na zasebnovarnostna podjetja, ki v njihovem imenu ne morejo določiti reda na varovanem območju. Zakaj je to vprašanje tako pomembno? 45. člen ZZasV-1 (2011) taksativno določa ukrepe varnostnikov, ki jih lahko uporabijo, če sta kršena javni red in mir (kar se po poročanju intervjuvancev sicer ni zgodilo ravno pogosto) ter če je kršen red na varovanem območju. Iz navedenega izhaja, da je naročnik varnostnih storitev avtonomen pri določanju prepovedi in pravil na varovanem območju, če se za to odloči. Če se ne, varnostno osebje lahko ukrepa le ob kršitvi javnega reda in miru. Pri tem je pomembno, da je naročnik varnostnih storitev sprejeti red na varovanem območju vidno objavil, da ga obiskovalec lahko vidi pred vstopom na varovano območje. V nasprotnem primeru je morebitni ukrep varnostnika uporabljen nezakonito. Tako kot so to ugotovili tudi v tujini (Cenolli, 2020), tudi za slovenski prostor velja, da zasebnovarnostna podjetja niso vedno uspešna pri ozaveščanju naročnikov o pomenu pravilne uporabe zakonskih določil. Resnici na ljubo to tudi ni njihova naloga, za razliko na primer od Indije (Kaushik, 2020), saj ima večina velikih podjetij oddelke ali vsaj svetovalce za korporativno varnost, ki bi za to morali poskrbeti (in mnogi to tudi korektno naredijo). Žal se še vedno dogaja, da naročniki varnostnih storitev do trenutka, ko pa je mnogokrat prepozno, ne prevzamejo odgovornosti za določitev reda na varovanem območju, in ga tudi jasno skomunicirajo z osebami, ki vstopajo na varovano območje. To je pomembno, saj pravila opredelijo ukrepe varnostnega osebja, ki lahko z njimi posega v človekove pravice in svoboščine. Žal nam v naši študiji manjka del, v katerem bi prebivalci, ki so v opazovanem obdobju prihajali v stik z varnostnim osebjem, ki je skrbelo za izvajanje ukrepov, povedali, kako so doživeli in razumeli vlogo varnostnikov in/ali ukrepov.

Pri zagotavljanju varnosti v podjetjih kritične infrastrukture – od koder so tudi prihajali naši intervjuvanci – varnosti že v nekriznih razmerah posvečajo večjo pozornost. V praksi gre sicer za različno organizirano zagotavljanje varnosti: nekatera podjetja imajo lastno varnostno službo v kombinaciji z najetimi zasebnovarnostnimi podjetji, druga podjetja varnost zagotavljajo le z najetimi zasebnovarnostnimi podjetji. Tako prvi kot drugi način sta ustrezna, če nosilci varnosti v podjetjih kritične infrastrukture (vodje korporativne varnosti) jasno postavljajo pravila in načine zagotavljanja varnosti ter načrtujejo in izvajajo red na varovanem območju. Epidemija covida-19 pa je postavila strateško pomembno vprašanje: kakšne so možnosti zagotavljanja dodatnega varnostnega osebja, če je zaradi varnostnih razlogov ogroženo neprekinjeno poslovanje organizacije kritične infrastrukture? Število varnostnikov v Sloveniji je omejeno (podjetja si ne morejo privoščiti varnostnikov »na zalogo«) in po odgovorih naših intervjuvancev je izjemno težko ali celo nemogoče zagotoviti dodatno moštvo, kar pa že spada med sistemska vprašanja varovanja in zaščite podjetij kritične infrastrukture. Tu je treba ponovno opozoriti na poziv evropske konfederacije CoESS (2020b) po potrebi po vzpostavitvi celovitega varnostnega kontinuuma od državnih in lokalnih institucij za zagotavljanje varnosti do gospodarskega sektorja – podjetij zasebnega varovanja. Kot smo ugotovili, so številne evropske vlade zasebno varovanje priznale kot pomembno pri zagotavljanju varnosti v času krize.

Iz naše študije izhaja, da je zasebnovarnostno osebje korektno izvajalo ukrepe, varnostni menedžerji pa so tudi dobro sodelovali z naročniki, ki so bili v krizni situaciji primorani sprejeti tudi določene predloge zasebnovarnostnih služb glede ureditve varovanega območja (pravila, fizična razdalja, zaščitna sredstva idr.). Kot problem so intervjuvanci izpostavili dejstvo, da je Vlada Republike Slovenije sprejemala odloke z omejevalnimi ukrepi pozno zvečer, veljati pa so pogosto začeli že naslednje jutro. Tesno sodelovanje naročnikov in zasebnovarnostnih podjetij se je zato izkazalo kot ključno. Naročniki so morali zasebnovarnostna podjetja tekoče obveščati o reorganizaciji varnostnih načrtov in sodelovati z njimi pri njihovi izpolnitvi⁶, zasebnovarnostna podjetja pa so morala zagotoviti osebje ter ustrezno in kakovostno izpolniti zahteve dela, kar je bilo v novih, z vidika zagotavljanja zdravja kompleksnih razmerah, zahtevno in stresno predvsem za varnostno osebje, ki je izvajalo varovanje na konkretnih deloviščih.

Resno je treba vzeti predloge intervjuvancev, da bi bilo treba v podobnih razmerah v krizne štabe v prihodnje vključiti tudi predstavnike zasebnovarnostnih podjetij, saj bi to izboljšalo pretok informacij, kar se je v opazovani krizi izkazalo

⁶ Nekateri naročniki so se tu precej zanašali na sama zasebnovarnostna podjetja.

kot problem. Celo več – nekateri menijo, da bi zasebnovarnostna podjetja morala biti vključena v sektor kritične infrastrukture in v sistem brezplačne oskrbe z zaščitnimi sredstvi, saj so bila na začetku na tem področju popolnoma prepuščena sama sebi, hkrati pa se je od njih pričakovalo, da *de facto* zaščitijo delovanje podjetij kritične infrastrukture za nemoteno delovanje drugih podsistemov v državi. V tem smislu predlagamo, da subjekte, ki delujejo na področju kritične infrastrukture, država vključi v svoje načrte za soočenje s krizami, ne samo tako, da jim predpisuje obveznosti, ampak tudi tako, da jim predhodno zagotavlja ustrežna sredstva, usposabljanja, finančno podporo idr. To ne bi bila nobena slovenska posebnost – tudi v študiji CoESS (2020a) ugotavljajo, da je bilo varnostno osebje med pandemijo skrita delovna sila, ki je na vseh ravneh zagotavljala in opozarjala na spoštovanje ukrepov za zajezitev pandemije ter pomembno pripomogla k učinkovitosti podjetij v razmerah omejenega delovanja.

V članku predstavljene ugotovitve je treba upoštevati z zavedanjem, da ima študija določene omejitve (npr. velikost vzorca, izbor intervjuvancev) ter da jih je treba razumeti kot rezultate preliminarnega preučevanja delovanja zasebnega varovanja in korporativne varnosti v času epidemije covid-19. Ugotovitve naše raziskave so podobne ugotovitvam iz tujine, da pa bi lahko sprejeli kakšne bolj dokončne rešitve, bi bilo treba v pokriznem času študijo nadgraditi tako z vidika velikosti kot strukture vzorca. Intervjuvati bi bilo treba tudi nekatere druge akterje, ki so imeli vpogled v proučevano tematiko (npr. policijo, občinsko redarstvo), in seveda prebivalstvo, ki se je vsakodnevno soočalo z varnostnimi ukrepi. Prav tako bi v novi študiji lahko preverili, kaj so podjetja po koncu epidemije storila, da bi se bolje pripravila na podobno krizo, ali so nekateri *ad hoc* ukrepi postali sistemska rešitev in podobno. Pravzaprav bomo šele po končani krizi videli, ali je tudi kriza trajno preoblikovala odnose in pristojnosti med različnimi institucijami zagotavljanja varnosti.

Literatura

1. Cenolli, E. (2020). *How a security guard firm survives in Covid-19*. Pridobljeno na <https://www.securitymagazine.com/articles/93315-how-a-security-guard-firm-survives-in-covid-19>
2. Centre for the Protection of National Infrastructure (CPNI). (2020). *Managing security risks throughout Covid-19*. Pridobljeno na <https://www.cpni.gov.uk/security-risks-throughout-covid-19-0>
3. CoESS. (2020a). *Beyond Covid-19: Private security services call for political action*. Pridobljeno na <https://www.coess.org/newsroom.php?news=Beyond-COVID-19-Private-Security-Services-call-for-Political-Action>
4. CoESS. (2020b). *Private security between public recognition and neglect*. Pridobljeno na <https://www.coess.org/newsroom.php?news=COVID-19-Private-Security-between-public-recognition-and-neglect>
5. CoESS. (2020c). *The new normal 2.0: Private security and Covid-19 in Europe*. Pridobljeno na <https://www.aproses.es/documentos-interes/libro-blanco-coess-2020-la-nueva-normalidad-2-0-seguridad-privada-covid-19-europa/coess-white-paper-2020-the-new-normal-2-0-private-security-and-covid-19-in-europe/>
6. Cusato, E. (2020). *Beyond war talk: Laying bare the structural violence of the pandemic*. Pridobljeno na <https://www.ejiltalk.org/beyond-war-talk-laying-bare-the-structural-violence-of-the-pandemic/>
7. Čaleta, D. (2018). Korporativna varnost je še v iskanju ustreznega mesta v poslovnem svetu. *Korporativna varnost*, 17, 5–8.
8. Dvojmoč, M. (2016). Competencies of security guards in Slovenia as assessed by users and security managers. *Varstvoslovje*, 18(4), 400–417.
9. Dvojmoč, M. (2017). Integralna korporativna varnost. *Varstvoslovje*, 19(3), 252–272.
10. Dvojmoč, M., Lobnikar, B., Sotlar, A. in Prisljan, K. (2020). *CRP: Primerjava ureditve dejavnosti zasebno varnostnih subjektov v Sloveniji in državah članicah EU*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
11. Gambhir, B. (2020). Handling complex security challenges during the Covid-19 pandemic. *International SOS*. Pridobljeno na <https://www.internationalsos.com/insights/handling-complex-security-challenges-during-the-covid-19-pandemic>
12. Grizold, A. in Jaklič, A. (2020). Changing international relations after Covid-19 pandemic: Managing the growing gap between national and multilateral responses. *Teorija in praksa*, 57(4), 979–989.
13. Kaushik, M. (2020). Private security firms are beating the Covid-19 blues. *Business Today*. Pridobljeno na <https://www.businesstoday.in/current/economy-politics/private-security-firms-are-beating-the-covid-19-blues-here-how/story/412650.html>
14. Laufs, J. in Waseem, Z. (2020). Policing in pandemics: A systematic review and best practices for police response to COVID-19. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 51. Pridobljeno na <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212420920313145>
15. MacLeod, S. (2020). Private security, human rights and Covid-19. *EJIL:Talk! Blog of the European Journal of International Law*. Pridobljeno na <https://www.ejiltalk.org/private-security-human-rights-and-covid-19/>
16. McGovern, C. (2020). Covid-19 and security services: Nine key precautions to protect security guards. *Allrisks.com*. Pridobljeno na <https://blog.allrisks.com/nsp-covid-19-and-security-services-nine-key-precautions-to-protect-security-guards>
17. Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ). (2020). *Inspektorji IRSNZ z izrednimi nadzori v zagotavljanje spoštovanja ukrepov za obvladovanje epidemije COVID-19*. Pridobljeno na <https://www.gov.si/novice/2020-04-03-inspektorji-irsnz-z-izrednimi-nadzori-v-zagotavljanje-spostovanja-ukrepov-za-obvladovanje-epidemije-covid-19/>
18. Ministrstvo za obrambo (MORS). (n. d.). *Kritična infrastruktura v Republiki Sloveniji*. Pridobljeno na <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Publikacije/Kriticna-infrastruktura-v-Republiki-Sloveniji.pdf>
19. Nacionalni inštitut za javno zdravje [NIJZ]. (2020). *Navodila za delovne organizacije v zvezi z novim koronavirusom*. Pridobljeno na <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-delovne-organizacije-v-zvezi-z-novim-koronavirusom-sars-cov-2>
20. Nacionalni inštitut za javno zdravje [NIJZ]. (n. d.). *Koronavirus (SARS-CoV-2) – ključne informacije*. Pridobljeno na <https://www.nijz.si/sl/koronavirus-2019-ncov>

21. Odredba o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) na območju Republike Slovenije. (2020). *Uradni list RS*, (19/20).
22. Prislan K. in Lobnikar, B. (2019). Modern trends in policing: Public perception of the preferred policing models in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(5), 483–500.
23. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS. (2019). *Uradni list RS* (59/19).
24. *Security Council Resolution 2177*. (2014). Pridobljeno na <https://www.refworld.org/docid/546f0c644.html>
25. Sotlar, A. (2010). Private security in a plural policing environment in Slovenia. *Cahiers Politiestudies, Journal of Police Studies*, 3(16), 335–353.
26. Svčević, M. (2020). Covid-19 as a threat to international peace and security: What place for the UN security council? *EJIL:Talk! Blog of the European Journal of International Law*. Pridobljeno na <https://www.ejiltalk.org/covid-19-as-a-threat-to-international-peace-and-security-what-place-for-the-un-security-council/>
27. Šimenc, M. (2017). *Korporativna varnost: intervju z dr. Denisom Čaleta*. Pridobljeno na <https://podjetnik.net/korporativna-varnost-dr-denis-caleta-intervju/>
28. TheRANDblog. (2020). Is COVID-19 a national security emergency? *RAND Corporation*. Pridobljeno na <https://www.rand.org/blog/2020/08/is-covid-19-a-national-security-emergency.html>
29. Vršec, M. (2020). Pomembnost upravljanja ključnih človeških virov v času krize. *Korporativna varnost*, (23), 19–23. Pridobljeno na https://www.ics-institut.si/assets/uploads/revija/23-%C5%A1tevilka/23_stevilka_Korporativna_varnost.pdf
30. Zakon o nalezljivih boleznih (ZNB). (1995). *Uradni list RS*, (69/95).
31. Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1). (2011). *Uradni list RS*, (17/11).

Private Security and Corporate Security during COVID-19 in Slovenia

Andrej Sotlar, Ph.D., Associate Professor of Security Studies, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si

Miha Dvojmoč, Ph.D., Assistant Professor of Security Studies, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si

The article presents the organization and implementation of the security function in companies during the strictest measures to contain COVID-19 in Slovenia in 2020. An important role was played by private security companies. Namely, private security officers were often the first to ensure and supervise preventive measures in facilities which, despite the closure of most activities in the state, remained open, as they were necessary for the survival of the population, the economy, and the functioning of the state. In relation to private security and due to the response to the epidemics, reorganization of corporate security was necessary, especially in critical infrastructure companies. In this paper, we analyze the changed role of private security companies and corporate security in limiting the epidemics. For this purpose, a pilot study on opinions and positions on security during COVID-19 was conducted among relevant security managers of some of the largest private security companies and the heads of corporate security in some large business systems. The study investigated the readiness to act in crisis conditions, the acquisition and use of protective equipment among security guards, the (illegal) practices in the implementation of security, the implementation of measures without adequate information in the protected area, the necessary systemic changes to operate in similar crisis situations in the future, etc. Results show that companies had initial difficulties procuring protective equipment for employees, where companies could only rely on themselves and their ingenuity. Contrary to expectations, the adaptation of the organization and work in companies to the conditions dictated by COVID-19 did not pose a significant problem. Nevertheless, some participants in the study highlighted the need for adequate training of private security personnel to operate in such crisis situations. These are preliminary findings of the research on the contribution of private security and corporate security during COVID-19. For in-depth analysis, preliminary findings will need to be upgraded with additional data and findings after the end of the epidemic.

Keywords: private security, corporate security, critical infrastructure, measures, COVID-19

UDC: 005.934:616-036.21